potentie affectiue ut eſt quedaꝫ potentia naturalis. Alio modo ut nominat actum liberi arbitrij. Primo modo uelle aliquid idem eſt quod affici circa illud. Alio modo uelle aliq̄d idem eſt quod eligere. vnde ſm hos duos actus diſtinguitur in nobis uoluntas appetitus ⁊ uoluntas eligentie. non quia ſint in nobis iſte due uoluntates eſſentialiter differentes. ſed quia modus uolendi eſt alter ⁊ alter Dico ergo ꝙ uerbum aug. non intelligitur de uoluntate appetitus que aliquando adeo adheret alicui rei ꝙ uix aut nunq̄ꝫ poſſit ab ea ſeparari. ſed hoc intelligitur de uoluntate eligentie qua aliquis uelle ſe uult qꝺ uult uł nolle. et hec pars in noſtra poteſtat eſte. nō tamen ſequitur ex hoc ꝙ iuſticia ſit in nr̄a poteſtate. quia non eſt efficax niſi inquantū preualet uoluntati appetitus ⁊ illi non preualet niſi per gratiam. vnde multi ſunt peccatores qui uellent eſſe iuſti ⁊ uellent ꝙ non q̄ꝫ affectarent mala. nihilominꝰ tamen in ſua remanent iniuſticia. quia non adiuuantur a gratia diuina.

Diſtinctio. xxix.

Poſt hoc ꝯſiderandū ⁊c. Supra oſtendit magiſter quantū libeꝝ arbitriū indiget auxilio gratie ſm ſtatum nature lapſe. In hac parte inquirit utrum eguerit gratia operāte ⁊ cooperante ſm ſtatū nature inſtitute. Diuiditur autē pars iſta in partes duas. In quarum prima determinat de auxilio gratie qꝺ collatum fuit homini ante peccatum. In ſecunda per oppoſitū determinat de ſupplicio pene quod inflictum fuit poſt peccatum. ibi In illis quoq̄ꝫ poni penam ⁊c. Prima pars habet duas. In prima inquirit magiſter utꝝ libeꝝ arbitriū hominis ante lapſum gratia eguerit. Secunduꝫ uero utrum in ſtatu illo gratiam ⁊ uirtutem habuerit. ibi Preterea q̄ri ſolet utrum homo ante lapſuꝫ ⁊c. Similiter ſecunda pars principalis duas habet. In prima determinat utꝝ huiuſmodi pena hō fuerit punitus propter peccatū. ſ. pena expulſionis de paradiſo. vbi etiam explanat v̄ba ſcripture ꝯtra hanc materiam. In ſecūda remouet dubitationē que ex dictis habet originem. Preterea queri poteſt utrū de ligno uite ⁊c. Et ſic terminatur illa totalis pars in qua agit magiſter de primi hominis lapſu et quantum ad peccatuꝫ per quod cecidit et quantū ad adiutoriū per quod ſtare potuit.

Ad intelligentiā autem huius partis in qua agitur de gratie adiutorio ſm ſtatum nature inſtitute incidit hic queſtio ꝯtra tria. Primo queritur vtrum homo ante peccatuꝫ gratia eguerit. Secundo queritur utrum ante peccatum gratiaꝫ habuerit. Tertio queritur de q̄ntitate gratie quā in illo ſtatu habuit. Circa primum queruntur duo. Primo queritur utrum homo in ſtatu inocentie circunſcripto dono gratie erit deo acceptus. Secundo queritur utruꝫ abſq̄ꝫ gratia poſſiꝫ exire in opus meritorium.

Circa primū ſic proceditur ⁊ q̄ritur utrū abſq̄ꝫ dono gratie homo eēt acceptus deo in ſtatu inocētie. Et ꝙ ſic uidetur. Gen. i. Uidit deus cūcta que fecerat ⁊ erant ualde bona. ſed ſūmo bono non poteſt non complacere illud quod ē ualde bonum. Si ergo homo inter ceteras creaturas principatuꝫ obtinebat. uidetur ꝙ ipe ualde bonus erat. etſi hoc. ergo deus illuꝫ acceptabat. Iteꝝ ſap. i. Diligis omnia dn̄e ⁊ nihil odiſti eorum que feciſti. ſed homo in ſtatu innocētie nihil habebat dignum odio. et totum quod habebat a deo factum erat. ergo deus ipſum totaliter diligebat. ſed qꝺ ſic a deo diligitur ab eo acceptatur. ergo ⁊c. Item prouer. viij. Ego diligentes me diligo. ſed homo ſm ſtatum nature inſtitute diligebat deum propter ſe et ſuper omnia. quia rectus erat. ergo uidetur ꝙ etiam ꝓpꝰ omnem grām deus eum amabat. etſi hoc. ergo deo acceptꝰ erat. Itē artifex creatus complacet ſibi in opere ſuo ⁊ illud acceptat quando ipſum fabricat ad uoluntatem ſuaꝫ Sed deus qui eſt ſūmus artifex hominē formauerat ad imaginem ſuam. ⁊ optima rōne eum condiderat. ergo uidetur ꝙ ex naturalibus ſibi datis homo deo placebat. Item nihil eſt quod plus faciat animam carā deo ⁊ acceptam q̄ꝫ ꝙ ſit tota pulchra ⁊ nulla ſit in ea macula. et anima ade in ſtatu innocētie tota erat pulchra ⁊ nulla erat in ea macula. quantum erat ex naturali conditione. ergo abſq̄ꝫ gratia ſuperaddita deo erat accepta.

¶ Item aut deus poterat facere illam crea-
turam ita bonã ꝙ ex puris naturalibus ſibi
placeret. aut non. ſi non. uidetur ꝙ non eẽt
oĩpotens. ſi ſic. ergo non uidetur ꝙ ad hoc
ꝙ natura placeat deo neceſſariũ ſit ſupaddi
donuʒ gratie. ſi ergo perfecte homo ɔditus
fuit ſm exigentiã ſtatus nature. uidetur ꝙ
deo placebat abſq; omni dono gratie. ¶ Sʒ
contra. Heb. xi. Sine fide impoſſibile ẽ pla
cere deo. ſed fides eſt donũ ſuperadditũ na-
ture ſm ꝙ dicitur. i. cor. xij. ergo ſine dono
gratie nature ſuperaddite nullus poteſt pla-
cere deo. ¶ Item ſap. vij. Neminem diligit
deus niſi illũ q̄ cũ ſapientia inhabitat. ſed ſa
pientia eſt donum dei nature ſuperadditum
ſm ꝙ infra ſubiungitur. ix. c. Mitte illam
de celis ſanctis tuis ⁊c. ergo ⁊c. ¶ Itẽ Dio.
ĩ libro ď angelica hierarchia. Lex diuinitatis
eſt inferiora per media. media per ſuperiora
reducere. ſed media bona ſunt potentie na-
turales. bona maxima ſunt gratia ⁊ uirtutes
quibus non ɔtingit male uti. ergo ſm rectũ
ordinem anima non poteſt ad deum redire
nec deo placere niſi perficiatur per dona uir
tutum ⁊ gratie. ¶ Item nihil excellentius ẽ
ſm naturam in homine q̄ʒ ipſa imago. Sed
imago idifferens eſt ad acceptanduʒ uel non
acceptanduʒ. ergo ad hoc ꝙ aliqua anima a
deo acceptetur neceſſe eſt ultra naturalia eẽ
aliquod donum gratie ſuperadditū nature.
¶ Item quotienſcũq; deus animã acceptat
eam in ɔiugium ſibi deſponſat. vnde ⁊ aĩaʒ
dicit ſponſam ſuam in can. ſed quantũcunq;
aliqua creatura ſit excellens ſemper in infi-
nitum eſt deo inferior. ergo nunq̄ʒ digna eſt
in coniugium aſſumi niſi deus ex mera libe
ralitate ɔdeſcendat. hoc eſt preſtare grãm.
ergo ⁊c. ¶ Item cum deus hominem acce-
ptat filium ſuum reputat. ſm ꝙ dicitur Jo.
i. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri. ſed
creatura quantũcũq; ſit nobilis ſemper eſt
dei ſerua. ſed ſeruus non poteſt adoptari in
filium niſi fiat ex gratia. ergo impoſſibile ẽ
ꝙ aliqua creatura acceptetur a deo ſine mu
nere gratie ſuperaddite. ¶ R℞. Ad p̄dictorũ
ĩ intelligentiaʒ eſt notandum ꝙ dupliciter cõ
tingit aliquid acceptari a deo. Uno modo
quadam acceptatione generali vt idem ſit
acceptare aliquid quod reputare bonum et
in bonuʒ conſeruare. et hac acceptatione nõ
tantum acceptatur creatura rationalis ſed
etiam opus omne dei. Eſt etiam alia acce-
ptatio ſpecialis qua dicitur deus acceptare
illud quod dignum reputatur eterna beatitu
dine. et tali acceptatione non acceptat deus
niſi creaturam rõnalem. illa enim ſola eſt q̄
eius capax eſt ⁊ particeps eſſe poteſt. hanc
autem creaturam rõnalem tunc acceptat cuʒ
conſecrat in templum ⁊ adoptat in filium et
aſſumit in coniugium. Nam anime ſancte
que deo placent ⁊ dicuntur templum dei. et
dicuntur filie dei. et dicuntur ſponſe dei ſm
ꝙ colligitur ex nouo ⁊ veteri teſtõ. Primũ
genus acceptationis non requirit ſuperaddi
donũ gratie ultra ea que ſunt de conditione
nature. Secundum uero genus acceptatõis
non poteſt non eſſe gratuitum tuʒ propter
gratuitam dei ɔdeſcenſionem. tum propter
creature exaltationẽ ultra terminos ſiue ſta
tus nature. gratuita nanq; ɔdeſcenſio in hu
iuſmodi acceptatione neceſſario requiritur.
ꝙ enim deus imenſus habitare uelit in ani-
ma ut in templo. ꝙ iterum uelit ſeruum re-
putare pro filio. ꝙ iterum ancillam ſuam ue
lit aſſumere in coniugio nemo dubitat eſſe
mere gratie ⁊ ɔdeſcenſionis liberaliſſime.
Creature etiam ſublimatio in tali acceptati-
one ultra ſtatum nature reperitur. ꝙ enim
creatura conſecretur in templum. adoptetur
in filium. aſſumatur in coniugium hoc eſt ſu
pra naturale ɔplementum omnis creature.
⁊ ideo nec conſecratio nec adoptatio nature
nec vnio anime ad deum fit per aliq̄ʒ propri
etatem nature ſed per aliquod donuʒ gratie
ſuperadditũ. ꝙ animam conſecret ut ſit tẽ
plum. aſſimilet ut ſit diuina filia. ꝙ faciem
anime decoret ut apta ſit eẽ dei ſponſa. hec
autem omnia facit gratia gratum faciens cũ
eſt adeo iuncta dei ɔformitas ut nullo modo
poſſit deo diſſimilis fieri. adeo iũcta ſpũalis
uenuſtas ut nullo modo poſſit deformari. et
ideo reddit animam deo acceptam. ⁊ ẽ ratio
acceptandi ſm illas tres proprietates predi-
ctas que quidẽ conueniunt ei non ſm tropũ
aut tranſumptionẽ ſed ſm ueritatem aut ꝑ
prietatem. Et ſic patet ꝙ homo in ſtatu in-
nocentie gratia gratum faciente indiguit ad
hoc ut deo placeret. et hec neceſſitas ſupta

eſt ex parte modi acceptandi. Poſſet ni-
hilominus ⁊ alia aſſumi ratio ex parte acce
ptantis. deus enim qui omnia fecit i gloriā
ſuam ⁊ nullius indiget potiſſime requirit a
creatura rōnali honorē. et quia honorem deo
exhibemus quando in ipm omnia referimꝰ
tanq̄ʒ in omniū actorem ⁊ finē non decreuit
deꝰ hominem producere ad perfectionē glo
rie per aliquid quod ortum haberet ex prin
cipijs nature ſed per munus additum natu-
ralibus ut ex hoc homo magis gratus deo
exiſteret. et totius ſalutis ſue opus deo attri
bueret. Et ſic patet ꝙ nemo pōt acceptari
a deo abſqʒ uirtute gratie ſuperaddite natu
re. et ꝯcedēde ſunt rōnes ad hoc inducte.

¶ Ad rōnes ad oppoſitū planū eſt rn̄dere
ex his que dicta ſunt. nam due prime aucto
ritates intelligūtur de acceptatione ⁊ dilecti
one ſm generalē modū. nos aūt hic loq̇mur
de acceptatiōe ſm ſpecialē modū quo deus
acceptat ipſam animā ut reputet eā dignam
eterna gloria. ¶ Ad illud quod obr̄ ego dili
gentes me diligo ⁊c. dō ꝙ illud intelligitur
de dilectione charitatis q̄ non eſt abſqʒ grā.
et hec plurimū differt a dilectione naturali q̄
homo diligebat deū propter ſe ⁊ ſuper oia
ſicut oſtenſum ē s̄. di. iij. ¶ Ad illud qđ obr̄
ꝙ artifex creatus ꝯplacet ſibi in opere ſuo.
dō ꝙ illud ē uez de illa generali acceptatiōe
⁊ ꝯplacentia qua aliquis reputat aliquid eſſe
bonū. ſed de illa acceptatione qua aliquis ac
ceptat aliq̇d ut reputet ſe illi obligatū ad re-
tribuendū aliquid magnum non habet ueri-
tatem. hanc enim ſolū ꝯtingit reperire circa
opus diuinū quod hʒ libez ar. et circa quod
nata eſt laus ⁊ uituperiū ¶ Ad illud qđ obr̄
ꝙ natura inſtituta abſqʒ omni grā eēt tota
pulchra et ſine macula. dō ꝙ etſi eſſet ſine
macula. nō tn̄ eēt tota pulchra ea pulchritu-
dine q̄ ē a grā. pulchritudo. n. grē ē ſci amo
ris ꝯciliatiua ſm ꝙ dicit glo. ſuper illud ps.
Ut exillaret faciē in oleo. Glo. Grā ē q̇dā
nitor anime ad ꝯciliandū ſcm̄ amorē. ¶ Ad
illud quod obr̄ utrū deus poſſʒ talē naturaʒ
facere q̄ eſſet ei accepta abſqʒ munere grē.
dō ꝙ ſi ipſe poſſʒ oia tanq̄ʒ oipotēs. natura
tn̄ nō eēt capax. vn̄ impoſſibilitas uenit ex
pte creature. ſi. n. hoc faceret nihil aliud eēt
facere q̄ʒ facere donū grē eē donū nature. et

grām eē naturā. hoc aūt impoſſibile ē cū do
nū grē ſit ultra terminos nature. vn̄ ſic im-
poſſibile ē ꝙ hō fiat a deo btūs per naturā.
q̄ʒuis poſſit creari beatus. qꝛ beatitudo cum
ſit in bono qđ eſt ſupra oēʒ naturā. ſic etiaʒ
intelligendū ē ⁊ in grā. Preterea eſto ꝙ poſſʒ
facere. nō tn̄ decreuit quia non decuit. et rō
huius dicta ē videlʒ ut ex hoc diuina ſeruet
gloria in cuius preiudiciū deus neminē acce-
ptat. nihilominus etiā ꝯſuetur ipſa grā que
nullo mō pōt aut debʒ eē ingrata. et ideo ſic
dʒ dari ut reputetur eſſe gratis data.

SEcūdo queritur utrū homo i ſtatu
nature inſtitute poſſet in opus me
ritoriū exire abſqʒ dono grē. ¶ Et
ꝙ ſic uidetur. Augꝰ. in li. de natura ⁊ grā.
Quis neſciebat ita ſcm̄ hominē ut in eo li-
bez arbitriū iuſte uiuēdū ꝓ poſſibilitate ⁊ ca
pacitate ſua ꝯſtitueretur. ergo uidetur ꝙ ex
libertate arbitrij naturali poſſet iuſte uiuere
ergo et opa meritoria facere. ¶ Itē Dam.
Manentes in eo qđ eſt ſm naturā in v̄tute
ſumꝰ. ſʒ opera v̄tuoſa ſunt meritoria. ergo
liberuʒ ar. in integritate ſue nature manens
abſqʒ omni gratia poterat facere opera me
ritoria. ¶ Item dei perfecta ſunt opera. et
perfectū eſt aliquid ut uult phūs cum attin-
git proprie uirtuti. ergo ſi homo perfectus
ꝯditus eſt poterat exire in opationē ꝓpter
quā factus ē. hec aūt ē opatio per quā pue-
nitur ad gloriā. ergo ⁊c. ¶ Itē in oibus crea
turis ſi diſtant a ſuo termino ad quē ordinā
tur data ē v̄tus per quā poſſint ad illū finē
peruenire ſicut pʒ in igne qui cū deorſum ē
ſua leuitate pōt ſurſū ferri. ergo aut liberuʒ
ar. miſerabilius fuit inter ceteras creaturas.
aut ſi alie creature per naturā hn̄t potētiaʒ
puenīedi ad ſuū finē. uidetur multo fortiꝰ ꝙ
in hoc hō poſſet ꝑ uirtutē nature an̄ ſtatum
miſie. ¶ Itē natura nihil facit fruſtra nec de
ficit in neceſſarijs. ſʒ nihil eſt magis neceſſa
riū q̄ʒ illud ſine quo nō pōt btificari. ergo cū
ptās merēdi huiuſmōi ſit. uidet ꝙ hoc ineēt
ei ꝑ naturā oi grā circūſcripta. ¶ Itē circun-
ſcripta grā itelligamꝰ hoiēʒ in ſtatu nature
ſuare diuia mādata. aut ergo meretur aliq̇d
aut nihil. ſi nihil. ergo fruſtra opatur qđ nō
pōt eē ſine aliqua pena. hoc aūt nō poterat

eē in natura inſtituta. Si aliq̄d meretur cuȝ opus rectū ſit ad beatitudinē ordinatū. uidet̄ ꝙ ex puris naturalibus mereri poſſit p̄miū eternū. ¶ Cōtra. Ro. vj. Gr̄a dei uita eterna. Et glo. Nihil aliud in nobis d̄us coronat q̄ȝ munera ſua. ergo tā ex tex. q̄ȝ ex glo. colligitur ꝙ uitā eternā nō ↄtingit mereri abſq; gr̄a. ¶ Itē d̄s nullo mō indiget bonis nr̄is. ergo ſi acceptat bona nr̄a hoc nō ē ꝓpt̄ ſuā aliq̄ȝ utilitatē. ſȝ hoc ē ꝑ merā benignitatē. ergo niſi diuina iuſticia deſcēdat ꝑ gr̄āȝ impoſſibile ē ꝙ reputet aliquē dignū gl̄ia ꝓpt̄ aliqua opa q̄ faciat. ¶ Itē meritū ⁊ premiū debent eſſe ꝓportionabilia. ſȝ natura q̄ȝtūcūq; eminens improportōabilis ē ⁊ alterius generis ē q̄ȝ ſit btitudo glorie. ergo īpoſſibile ē mereri gloriā per pura naturalia. ¶ Itē nobilior ē ſubā q̄ȝ opa. ſȝ d̄s nunq̄ȝ acceptat hoīeȝ abſq; munere gr̄e. ergo nec opatiōeȝ hoīs reputat meritoriā niſi ꝓcedat a libero ar. ⁊ a gr̄a. ¶ Rn̄dēdū ꝙ nō ſolūmō gratia neceſſaria ē ad merēdū ſ̄ ſtatū nature lapſe ſȝ etiā ſ̄m ſtatū nature inſtitute. lȝ ſ̄m ſtatū nature lapſe magis indigeat libeꝝ ar. dono gr̄e. In ſtatu nāq; nature inſtitute neceſſaria erat gr̄a. tū ꝓpter ↄditōeȝ retribuentis. q̄m ipſe d̄s bonoꝝ nr̄oꝝ nō indiget. ideo nec acceptat hoīeȝ propter opa. nec aliq̄d merituȝ obligare pōt ipſū ſ̄m rōnē dati ⁊ accepti. iō ad hoc ꝙ aliquod bonū op⁹ creature ſue ad remunerandū deo ↄplaceat neceſſe ē ꝙ ipi⁹ gratuite bonitatis influentia in opante precedat per quā creatura ipſi creatori grata exiſtat. Sil̄r ꝓpter ↄditionē retributōis impoſſibile erat libeꝝ arbitriū mereri ſine auxilio gr̄e gratū facientis pro eo ꝙ illud p̄miū q̄d meremur eſt btitudo eterna. btitudo eterna ↄſiſtit in fr̄ndo eū qui eſt oē ⁊ ſūmū bonum. et ē ſup oēȝ naturā exaltatus ⁊ lucē habitat inacceſſibilē. et ideo impoſſibile ē ꝙ hō merendo ad illud ſummū bonū aſcēdat ⁊ perueniat niſi per aliq̄d adiutoriū quod ſit ultra naturā. ſic ergo homo in ſtatu nature inſtitute abſq; dono gratie mereri non poterat. tum propter ↄditionem retribuentis. tum ꝓpt̄ conditionem retributionis. In ſtatu uero nature lapſe non ſolūmō indiget gr̄ā ad merēdum propter has ↄditiones ſed etiam ꝓpt̄ conditionē operantis ⁊ operatōis meritorie

Operans. n. in ſtatu nature lapſe ſemper ē in peccato ⁊ dei aduerſarius ⁊ inimicus niſi a peccato releuetur per gr̄ē donum. et ideo quicquid faciat niſi uoluntas eius preueniat̄ a gr̄ā que deo recōciliet nihil meretur merito condigni pro eo ꝙ ē aduerſarius ⁊ inimicus. Deus aūt opera non acceptat niſi prius acceptet perſonā ſicut inuitur Gen. iiij. Reſpexit dn̄s ad abel ⁊ ad munera eius. prius dicit ad abel. ⁊ poſtea ad munera eius. Propter ↄditionē etiā operationis neceſſaria eſt gratia. quia nulla eſt operatio meritoria niſi recta. ⁊ nulla eſt recta niſi fiat ex recta intentione. ⁊ nulla poteſt eſſe recta intentio que niſi bonū ſūmū omni bono preponit. nulla auteȝ intentio pōt hoc facere in ſtatu nature lapſe ſine dono gratie. et ꝓpterea qualēcūq; vel quātācūq; faciat homo opationē abſq; gr̄a non meretur. quia nō penſat deus q̄ȝtuȝ ſed ex quanto hoc faciat. Patet ergo ꝙ multiplex eſt neceſſitas gratie ad merenduȝ. ſ. propter conditiones retribuentis. ⁊ retributionis. operantis ⁊ bone opationis. ita ꝙ hec quadruplex neceſſitas ↄcurrit ad ſtatum nature lapſe. ⁊ duplex ad ſtatum inſtitute. Et hoc ē quod dicit magiſter in littera ꝙ homo indigebat gratia operante ⁊ cooperante ſ̄m ſtatum nature inſtitute. lȝ non ſ̄m omnem modum gratie operantis. ¶ Ad illud ergo quod obr̄ in ↄtrariū de auctoritate Aug. et Dam. d̄o ꝙ illud dictū eſt nō quia poteſtas liberi ar. ⁊ nature ſit ſufficiens in opus meritoriū. ſȝ quia natura bene ordinata ↄcordat cum gratia ⁊ diſcordat a culpa. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ dei perfecta ſunt opra. d̄o ꝙ ē perfectio quantum ad eſſe primum. et eſt ꝑfectio quantum ad eſſe ſecundū. et perfectio quantū ad eſſe ſecundum duplex eſt. quedā enim ē que habet ortū a perfectione ſ̄m eē primū ſicut illa perfectio que attenditur in actibus que oriūtur ex principij̄ ſubiecti. Eſt alia perfectio quantum ad eſſe ſecūdū que n̄ cātur a ꝑfectione ſ̄m eē primū ſȝ potius eſt ſupra illud ſicut ꝑfectio ī eē gratuito uel gl̄ioſo q̄ q̄dē ē ī nobis n̄ ex nobis ſȝ ex deo. cū ergo dr̄ ꝙ dei ꝑfcā ſūt opa. hoc intell̄r q̄ȝtū ad eē primū ⁊ q̄ȝtum ad eſſe ſecūdū q̄d cātur ab illo. quantum uero ad illud eſſe ſecunduȝ quod non cauſatur a perfectione ſ̄m eſſe

primum ueritatem non habet. non enim fe-
cit deus omnes beatos ⁊ glorioſos. ſed illos
ſolos beatificauit quos predeſtinauit confoꝛ
mes fieri imaginis filij ſui. hoc enim diſpo-
nit dare per merita tanq̄ȝ bonum laudabile.
Et ratio hui⁹ aſſignata fuit ſupra vi. xxiiij.
¶ Ad illō quod obꝛ ꝙ alie creature poſſūt
peruenire in finem ad quem ſunt per uirtu-
tem nature. vō ꝙ non eſt ſimile. quia finis
creature rationalis eſt ſūmum bonum quod
eſt ſupra omnem naturam. finis uero aliarū
creaturarū eſt bonum creatum quod ē infra
terminos nature. ideo creatura ratiōalis ma
gis indiget dono gratie ut poſſit peruenire
in ſuum finem q̄ȝ alie creature. ¶ Ad illud
quod obꝛ ꝙ natura nō deficit in neceſſarijs
iam patet reſponſio ex predictis. hoc enim
intelligitur de neceſſarijs que quidē atten-
duntur quantum ad eſſe primum uel quan-
tum ad eſſe ſecundū quod cauſatur ex prin
cipiis nature. Quantuȝ uero ad illud eſſe ſe
cundum quod eſt ſupra naturam neceſſe eſt
naturam deficere. et tale eſt eſſe gratuitum
⁊ glorioſum. nullum tamen ex hoc ſit natu-
re preiudiciū. quia deus defectuȝ nature ſup
plet. ⁊ ſemper preſto eſt cum ſe offert tem-
pus ⁊ locus complere ⁊ dare quod natura nō
poterat. ¶ Ad illud quod ultimo obꝛ utruȝ
homo mereretur aliqd uel nihil ſi facit opa.
vō ꝙ non meretur aliquid de condigno ſed
de congruo. et ſic merendo diſponeret ſe ad
grāȝ. ⁊ ideo non operaretur fruſtra. Ex pre
dictis patet quantum humana natura ī ſtatu
innocentie eguerit gratia.

CONſequenter queritur utruȝ homo
in ſtatu innocētie habuerit gratiaȝ
gratum facientem. Et ꝯtra hoc q̄
runtur duo. ¶ Primo queritur utrum ha-
buerit gratiam ante lapſum. ¶ Secundo q̄
ritur utruȝ ſimul tempore ꝯditus fuit in gra
tuitis ⁊ naturalibus.

CIrca primum ſic proceditur ⁊ q̄ri-
tur vtrum homo ante lapſum ha-
buerit gratiam. ¶ Et ꝙ ſic uidetur.
Luce. x. Qui expoliauerunt eum magis im
poſitis ⁊c. Et exponunt ſancti ⁊ glo. ꝙ ex-
poliauerunt eum gratuitis ⁊ uulnerauerunt
in naturalibus. ergo ſi hoc intelligitur ī pri-
mo homine. primus homo non tantum ha-
buit naturalia ſed ⁊ gratuita ante peccatum
¶ Item Ber. Cum uideret patrem noſtruȝ
omnium hominū emulus charitate circunda
tum et omni uirtute ueſtitū. et hoc accepiſſe
terrenū hominem quod ipſe per ſuperbiaȝ
amiſit inuidit inſanabilis homicida. Ex hoc
ergo patet ꝙ primus homo ⁊ charitatē ha
bebat ⁊ omnem uirtutem. ¶ Item adā poſt
ſoporē prophetauit ſicut innuitur ī textu gn̄.
⁊ in gloſis. hoc antē non fuit niſi quia intro
ductus fuit in illo ſopore in ſecretum celeſtis
curie ſicut plures dicunt auctores. ſed nulluȝ
decebat illuc introduci qui non haberet grāȝ
gratū facienteȝ. ergo ⁊c. ¶ Item a deo rece
pit mandatū diſcipline. ſed ſi illud mandatū
ſeruaſſet abſq̄ȝ grā nihil meruiſſet. ſi ergo
illud mandatū eēt ſibi in meritū obedientie.
videtur ꝙ deus nō dederit ſibi in preceptū
ꝓpter gratie adiutoriū. alioq̄n dediſſet ī ma
lum. quod nullo mō decet facere deū. ¶ Iteȝ
peccatū ade arguitur fuiſſe maxime. ſȝ nullū
donū in uia ē maius grā gratū faciente. ergo
ſi maior ingratitudo fuit ade q̄ȝ in peccato
alioꝝ poſteroꝝ. et poſteri eius poſt acceptū
donū gratie deū offendūt. uidetur ꝙ ipſe an̄
peccatū habuerit donū grē gratū faciētis.
¶ Sȝ ꝯ. Deus ſciebat ipm ſtatim lapſurū.
ergo ſciebat ꝙ illud grē donū in nullo eſſet
ſibi utile. ſȝ potius eēt ſibi in nocumētū. Si
ergo ſapiens artifex non vȝ aliquid fruſtra
facere uel etiā quod vtatur in opis ſui dānū
⁊ nocumentū. uidetur ꝙ non dederit illi gra
tiā. ¶ Itē adam quia iuſticiam originalem
habuit quando peccauit ⁊ uoluntarie perdi-
dit nunq̄ȝ eam recuperauit. ergo pari rōne
ſi habuiſſet donum grē gratū facientis nec
ipſe nec aliquis poſterorum eius grām recu
peraſſet. ſi ergo ipſe grām gratū facientem
recuperauit. uidetur ꝙ ante lapſum eam nō
habuerit. ¶ Itē adā hēbat optima naturalia
nullā habebat pronitatē ad malū nec difficul
tatē ad bonū. ergo ſi charitatē ⁊ grām habu
iſſet totaliter deo adheſiſſet. ergo nunq̄ȝ in
peccatuȝ cecidiſſet. ſed ꝯſtat ꝙ cecidit. ergo
grām ante lapſum non habuit ¶ Itē lucifer
non habuit grām gratū facientē ſicut ꝓbatū
fuit ſ. ſi adā grāȝ gratū faciētē habuit ⁊ ab
illa cecidit. ergo ō altiori gradu cecidit q̄ȝ an
gelus. ergo uidet̄ ꝙ pccm̄ ei⁹ fuit īcurabilius

q̄ꝫ peccatum angeli. ſi ergo hoc conſtat eſſe
falſum. adam ante peccatuꝫ non habuit grē
donum. ¶ Item debet prius aliquis ꝓbari
q̄ꝫ in amicum aſſumi. hoc non ſolum eſt ue-
rum in amicitia humana ueruꝫ etiam in ami
citia diuina. vnde dicitur Heb. viij. Abraaꝫ
pater noſter tentatus eſt ⁊ per multas tri-
bulationes probatus dei amicus effectus eſt
Si ergo nullus habet dei grām quin habeat
amicitiam. uidetur ꝙ ante tentationem adā
non habuerit. quia ſtatim poſt tentationem
peccauit. ergo non habuit gratiam ante la
pſum. ¶ R. Ad predictoꝝ intelligentiam
eſt notandum ꝙ ↄtra hoc duplex conſueuit
eſſe opinio. quidam enim dicere uoluerunt
ꝙ adam non habuit gratiam gratum facien
tē pro eo ꝙ non uidetur credibile ꝙ lapſus
eſſet ſi tale adiutoriū habuiſſet. Ad auctori
tates autem ⁊ rōnes reſpōdent dicentes ꝙ
adam habuit multas gratias gratis datas ⁊
naturam habuit ualde bonam. ⁊ propterea
ſancti uidentur aliquando dicere ipſum ha-
buiſſe gratuita ante lapſuꝫ. non quia habuit
donum gratie gratum facientis ſed donum
gratie gratis date. et per illud poterat ten-
tationi reſiſtere et ad gratiam gratum faci
cientem ſe diſponere. Sed qm̄ auctoritates
ſãctoꝝ expſſe uidentur dicere de gratia gra
tum faciente. ſicut patet in illis quas magi-
ſter adducit in littera. ⁊ huic etiam conſona
re uidetur ſcripture auctoritas ⁊ rōnis pro-
babilitas ¶ Ideo eſt alia opinio ↄmunior ve-
rior ⁊ probabilior quam etiam magiſter ſu
ſtinet in littera. ſ. ꝙ adam ante lapſum gra-
tiam gratum facientem habuit per quam n̄
ſolum malo reſiſtere ſed etiam in bono pro
ficere potuit. ⁊ illa gratia ita bene adiut⁹ ita
bene meruiſſet mandatum domini obſeruā
do ſicut demeruit tranſgrediendo. Hanc er
go opinionē ſuſtinendo concedere poſſum⁹
rōnes que ad primam partem inducuntur.
¶ Ad illud autem quod obī in ↄtrariuꝫ ꝙ
deus ſciebat ſtatim ipſum lapſurum. dō ꝙ
propter hoc non debuit dimittere donum
grē ſibi dare duplici rōne. Primum quidem
quia ſimul cum hoc preſciebat ꝙ bonū de-
bebat de lapſu eius elicere. Secundo uero
quia deus in conferendo non attendit futura
peccata ſed idoneitatē pn̄tem ad grāꝫ. ſicut
patet cum confert gratiam in tempore pre-
ſenti etiam eis quos ab eterno reprobauit.
et in utroqꝫ eorum ↄmendatur dei largitas
⁊ ſapientia. et arguitur hominis ingratitudo
⁊ iniuſticia in hoc ꝙ adam a tam benefico ⁊
tam benigno ſe auertit ſine cauſa. ¶ Ad il
lud quod obī ꝙ non potuit recuperare ori-
ginalem iuſticiam quam habuit quando pec
cauit. dō ꝙ non eſt ratio. ſ. ꝙ uolūtarie ami
ſit iuſticiam illam. ſed ſimul cuꝫ hoc facit qꝛ
iuſticia originalis non tm̄ reſpiciebat uolun-
tatem liberatiuaꝫ ſed etiam reſpiciebat ipāꝫ
naturam inſtitutam. gratia autem reſpicit
ipſam uoluntatem liberam ut eſt libera. et
quoniam uoluntas defacili uertitur ⁊ reuer-
titur. natura autem cum corrupta eſt non ſic
defacili releuatur. hinc eſt ꝙ magis poteſt re
cuperari gratia q̄ꝫ prima iuſticia. q̄uis utra-
qꝫ fuerit per peccatum amiſſa. eſt etiaꝫ alia
ratio quare non recuperatur originalis iuſti
cia. ſed hec manifeſtabitur infra cum agetur
de originali peccato. ¶ Ad illud quod obī
ꝙ ſi adam habuiſſet grām inſeparabiliter
adheſiſſet deo. dō ꝙ hoc non oportet. quia
libeꝝ arbitriuꝫ habens grām moueri poteſt
propter gratie inclinationem. et frequenter
mouetur nihil conſiderans de eo ad quod
mouet gratia. vnde ſepe cōtingit ꝙ homo
magne charitatis inordinate afficitur pro eo
ꝙ nō ſemper actualiter fertur in illud ſūmū
bonum circa quod habet imenſum deſideri
um. ſic enim intelligendū ē accidiſſe ipſi ade
Quis enim homo habens charitatem qui
peccaret ſi deum pre oculis ſemper haberet
et actu ↄſideraret quantum deus amabilis ē
et q̄ꝫ nefas eſt offendere eum. ¶ Ad illud
quod obī ꝙ lucifer non habuit grām gratū
facientē. dō ꝙ ueꝝ eſt. ex hoc tamē non ſe-
quitur ꝙ homo peccauerit maiori ingratitu
dine pro eo ꝙ lucifer proximior erat ſtatui
glorie. ſimul enim recepiſſet gratiam ⁊ glo
riam. homo uero ſic conditus fuit ut longe
añ glīaꝫ hrēt grām. ⁊ ideo poſitus eſt in ter
ra quaſi lōge a celo diſtās. ac ꝑ hoc in tranſ-
grediendo nec adeo cecidit de alto ut lucifer
nec adeo fuit ingratus. nec adeo per pecca-
tum deprauatus. ¶ Ad illud qđ obī ꝙ pri⁹
dꝫ hō tentari q̄ꝫ in amicū aſſumi. dō ꝙ illud
intelligitur de illa amicitia q̄ facit hoīeꝫ deo

priuatū ⁊ familiarē per quem modum dicit
ipſe dominus apoſtolis Jo.xv. Uos autem
dixi amicos ꝛc. De amicitia autem large di
cta hoc non poteſt intelligi apud deum. ſed
poſſet intelligi de amicitia apud homines
pro eo ꝙ niſi deus gratiam daret in pro-
bando potius reprobaret q̄ꝫ approbarꝫ. nō
enim habemus unde poſſimus approbari a
deo niſi per eius donum. non ſic autem ē de
homine reſpectu hominis. Et ſic patet idē.

Secundo queritur utrum homo ſi-
mul conditus fuerit in gratuitis et
naturalibus ¶ Et ꝙ ſic uidetur per
textum. Gen.i. Faciam⁹ hoīeꝫ ad imaginē ⁊
ſimilitudinē noſtraꝫ. ſicut exponit aug. ⁊ ha
bitum eſt s̄.di.xvj. Imago eſt in naturalib⁹
et ſimilitudo in gratuitis. ergo ſi hō factus ē
ad imaginē ⁊ ſimilitudinē. uidetur ꝙ ꝯditus
fuerit ſimul in naturalibus ⁊ gratuitis. ¶ Itē
eccle.xvij. Deus de terra creauit hominē. ⁊
poſt. et ſcḋm ſe ueſtiuit illum uirtute. ergo hō
a ſui conditione primaria fuit uirtute ueſtit⁹
et ſi hoc. redit idem quod prius ¶ Itē dam.
Fecit deus hominem inocentē. rectum. virtu
oſum. ſine ſollicitudine. ſine triſticia. oī uirtu
te decoratum. omnibus donis ornatū. ergo
uidetur ꝙ homo in gratuitis fuerit conditus
¶ Item hoc uidetur rōne. Deus fecit hoīeꝫ
perfectum quantū ad etatem ⁊ quantum ad
ꝯditioneꝫ ab exordio ſue ꝯditōis. ergo pari
rōne uidetur ꝙ fecerit eum perfectum q̄ꝫtū
ad uoluntatis rectitudinē. ſed uoluntatis re-
ctitudo cōſiſtit in dono gratie. ergo uidetur
ꝙ donum gratie habuerit in initio conditio
nis ſue ¶ Item ad hoc ꝙ alicui detur gratia
requiritur diuina liberalitas ⁊ recipientis ido
neitas. Sed deus in primordio cum adam
condidit liberaliſſimus erat. et adam a ſue
conditionis primordio ad ſuſcipiendā grāꝫ
idoneitatē habebat. ergo ab ipſo conditōis
primordio deus ei grām conferebat. ¶ Sꝫ
contra. Aug. dicit ꝙ homo in ſue ꝯditionis
primordio habuit vnde poſſet ſtare ſed nō
vnde poſſet proficere. ¶ Item magiſter ſu
pra dicit. di.xxiiij. Poterat homo per auxi-
liū gratie creationis reſiſtere malo ſed non
proficere in bono. ſed ſi habuiſſet grām gra
tum facientē ab exordio creationis potuiſſꝫ
utrunq̄ꝫ. ergo ſi non potuit proficere in bo-
nūm. patet ergo ꝛc. ¶ Iteꝫ magis conuenit
gratia cum gloria q̄ꝫ natura cum gratia. ſed
in homine gratia precedit gloriam. ergo pa
ri rōne. imo multo fortiori natura preceſſit
tempore donum gratie. ¶ Item per gratiā
fit matrimoniū inter deum ⁊ animā. ſed lex
matrimonij eſt ut non fiat abſq̄ꝫ mutuo con
ſenſu. ergo uidetur ꝙ nulli debeat adultero
gratia dari niſi precedat conſenſus. ſi ergo
adam prius fuit q̄ꝫ conſentire poſſet. ergo
non ſimul habuit naturam ⁊ grām. ¶ Iteꝫ
donum gratie infructuoſū eſt niſi recogno-
ſcatur a deo. nemo enim in ſe gratiam reſer
uare poteſt niſi pro illa deo gratus exiſtat.
ergo ſi magis tenet rōnem gratuiti quod ē
naturalibus ſuperadditum q̄ꝫ quod eſt natu
ralibus inditum. et donum mere gratie eſt
gratuitum. ergo uidetur ꝙ non ab ipſa crea
tione ſed poſt donum gratie fuerit collatum
¶ R℞. Ad predictorum intelligentiā eſt no-
tandū ꝙ ꝯtra hoc duplex fuit opinio. Qui
dam nāq̄ꝫ dicere uoluerunt ꝙ homo fuerit
creatus non ſolum in naturalibus ueruꝫ etiā
in gratuitis. tum propter dei liberalitatem.
tum ſecundo propter hominis idoneitateꝫ.
Sed quoniam ſanctorum auctoritates uidē
tur ſonare contrarium. ideo eſt alia opinio
ꝯmunior ⁊ probabilior. ꝙ homo prius tem
pore habuit naturalia q̄ꝫ gratuita. vnde ſcḋm
hanc opinionem in ſtatu inocentie diſtinguū
tur duo tempora. Quoddam enim fuit tem
pus in quo habuit tantuꝫ naturalia. quoddā
uero in quo habuit ⁊ naturalia ⁊ gratuita. et
ſcḋm diuerſitateꝫ huius duplicis temporis diſ
ſoluitur apparens ꝯtrarietas in auctoritati-
bus ſanctorum. nam quedam uidentur dice-
re ꝙ homo habuit gratiam. quedam vero
ꝙ non. ⁊ utreq̄ꝫ uerum dicunt pro diuerſis
temporibus. Ratio autem quare dominus
uoluit poſt naturam dare gratiam cuꝫ poſſꝫ
dare ſimul ſumitur ex triplici ordine. ſ. ab
ordine ſapientie. bonitatis. ⁊ iuſticie. Ordo
ſapientie hoc requirebat ut ſicut eſſe gratu
itum eſt alterius generis q̄ꝫ eſſe naturale ſic
in diuerſis temporibus homini conferretur.
et ſicut elementa mundi prius tempore ſūt
creata ⁊ diſtincta q̄ꝫ ornata propter ordineꝫ
ſapientie cōmendandum. ſic etiam fieret
contra hominem qui eſt minor mundus.

Ordini etiam bonitatis hoc cõpetebat. Hoc
enim ordine dicitur aliquid ordinari in ſuuꝫ
finẽ. tunc ergo gratia homini ordinate datꝰ
quando datur ſm ꝙ eſt utilior ⁊ fructuoſior
tanto autem gratia dei eſt nobis utilior et
fructuoſior quãto pro ea deo gratiores exi
ſtimus. et ideo ſic debuit dari ut ex ipſo or
dine dandi cognoſceretur illud donũ eẽ gra-
tuitum. et propterea nõ fuit a creatione in-
dita. ſed nec iam perfecte ⁊ ɔſtitute fuit ſup
infuſa. Ordo etiam iuſticie hoc requirebat.
deus enim ſm legem ɔmunem requirit ali-
quam preparationẽ ⁊ diſpoſitionẽ a parte
noſtra ad hoc ꝙ infundat alicui grãm ſiue i
eo cui infundit ut in adulto. ſiue in alio adiu
uante ſm ꝙ cõtingit in paruulo. et ideo grã
ñ fuit homini ɔcreata. ſꝫ dilata fuit quouſqꝫ
homo per actum ⁊ uſum rõnis quodãmodo
ſe diſponeret ad illam ſuſcipiendã. ut ſic ue
rificaretur illud aug. in primo homine. Qui
creauit te ſine te non iuſtificat te ſine te. Pꝫ
ergo ꝙ multiplex ordo hoc exigebat ut ho
mo prius fieret in naturalibus qꝫ in gratui-
tis formaretur. et ɔcedende ſunt rõnes que
hoc oſtendunt. ¶ Ad illud quod obĩ. Facia
mus hominẽ ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ ⁊c.
Dĩ ꝙ ſimilitudo attenditur ibi in gratuitis
gratis datis. vel dicendũ ꝙ deus dicitur fe-
ciſſe hominẽ ad ſuã imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ
non quia ſtatim cum dedit imaginem ſimul
etiam dederit ſimilitudinẽ. ſed quia alteruꝫ
dedit. ſ. imaginẽ. ⁊ ad alteruꝫ habilẽ fecit. ſ.
ad ſimilitudinẽ. quoniã poſtmodũ pro loco
⁊ tempore ei dedit. vnde quantum eſt ex ui
verbi non poteſt ɔcludi ꝙ ſimul ⁊ ſemel fue
rit in homine imago dei ⁊ ſimilitudo. Et p
hoc patet rñſio ad duas auctoritates ſequẽ
tes Eccle. ſ. ⁊ Dam. quia ſic intelliguntur ñ
quia ſtatim deus ut hominem ɔdidit ṽtute
ueſtiuerit ⁊ ornauerit ſed quia tunc diſpoſi-
tũ fecerit ⁊ non longe poſt tempore ɔpleuit
¶ Ad illud quod obĩ de perfectione etatis
⁊ cognitionis. Dĩ ꝙ non eſt ſimile. quia pfe
ctio etatis ⁊ cognitionis non tñ elongatur a
perfectione nature ſicut perfectio gratie. Vñ
homo per uim nature ſibi inditã põt pueni
re ad pfectam etatẽ ⁊ pficere ad cognitõeꝫ
ſed nunqꝫ poteſt per ſe homo in habitũ grẽ
niſi deus infundat mera ſua benignitate. ¶

Ad illud qđ obĩ ꝙ hõ erat idoneus. ⁊ deus
erat liberaliſſimꝰ. Dĩ ꝙ ds maiorẽ idoneita
tẽ expectabat q̃ qđẽ ɔpeteret ordini ſapien
tie ⁊ bonitatis ⁊ iuſticie ſicut prius oñſum ẽ.
et ideo grãm nõ ſtatim dedit ſꝫ diſtulit pro
eo ꝙ ſic deus operatur liberalr̃ ut tñ ſua li-
beralitas nõ excludat ſapiẽtiã nec iuſticiam.

Conſequenter q̃ꝫtum ad tertiũ ar-
ticulũ queritur q̃ꝫtã grãm homo
primus habuit. ¶ Et primo eſt
queſtio de quantitate grẽ primi hoĩs q̃ꝫtum
ad donoꝝ multitudineꝫ.

Circa primũ ſic proceditur ⁊ queritꝰ
utrũ habuerit tot ṽtutes añ lapſũ
quot habuit poſt lapſũ. ¶ Et ꝙ ſic
uidetur. primo p Dam. dicẽtẽ ꝙ ds fecit ho
minẽ omni ṽtute circũdatũ ⁊ oĩbꝰ bonis or-
natũ. ergo nõ uidetur ꝙ aliqs habitꝰ ṽtutis
q̃ ſit in nobis deeſſet eidẽ. ¶ Jtẽ ex pte co-
gnitõis nõ cognoſcimus plura qꝫ adã cogno
uit. nec plures hẽmꝰ in nobis ſcias. ergo pari
rõne ex pte affectõis nõ uidetur ꝙ plures i
nobis hẽamꝰ habitꝰ ṽtutũ qꝫ habuit primꝰ
hõ. ¶ Jtẽ ɔnexio ẽ in ṽtutibꝰ ſicut ſancti di-
cũt. et ſuo loco oñdetur in tertio. ergo ſi adã
habuit aliqꝫ ṽtutẽ neceſſe fuit ꝙ oẽs habue
rint. ergo tot habuit quot nos hẽmꝰ. ¶ Jtẽ
aut aliqꝫ ṽtutẽ hẽmus quã nõ habuit adaꝫ.
aut nõ. ſi nõ. ergo tot uirtutes habuit quot
nos habemus. Si ſic. aut ergo illius uirtutis
fuit adã capax. aut nõ. ſi nõ. ergo uidetur ꝙ
p pccm̃ creuerit in nobis boni capacitas. qđ
qđẽ abſurdũ ẽ dicere. Si ſic. cũ ds daret ade
grãꝫ ſm capacitatẽ ſuã. uidetꝰ ꝙ oẽꝫ uirtutem
quã nobis ɔfert poſt lapſũ ⁊ ipſi ade ɔtule-
rit añ lapſũ. ¶ Sꝫ ɔ̃. Uirtꝰ fortitudinis ɔſi-
ſtit in ppeſſione terribiliũ. ſꝫ in adã in ſtatu
inocẽtie ñ poterat eẽ talis ppeſſio. ergo nec
fortitudo. ¶ Jtẽ tẽpantia ɔſiſtit i coercẽdis
prauis carnis paſſiõibꝰ. ſꝫ tales nõ poterant
rẽpiri i natura inſtituta. ergo nec tẽpantia.
¶ Jtẽ pñia ɔſiſtit in deteſtatiõe maloꝝ ppe
tratoꝝ. ſꝫ nullo mõ ɔtingebat in ſtatu inocẽ
tie de peccatis ɔmiſſis dolere. ergo tunc nec
erit in hoĩe uirtꝰ pñie. ¶ Jtẽ q̇ hꝫ donũ pſe
uerãtie ñ cadit a iuſticia. ſꝫ adã cecidit. ergo
pſeuerãtiã ñ hũit. hãc aũt multi hñt in ſtatu
nature lapſe. ergo ñ oĩs ṽtꝰ q̃ nũc ẽ fuit i ſta
tu inocẽtie. R. Dĩ ꝙ cũ ſit ɔpatio mľtitudia

gratie donoꝝ ad ſtatū nature lapſe ⁊ ad ſta
tū nature inſtitute hoc poteſt intelligi uel de
donis gratie gratis date. vel de donis grē
gratū facientis. Si intelligatur de donis grē
gratis date ſic ſe habent ſicut excedentia et
exceſſa pro eo ꝙ aliqua dona gratie gratis
date habuit adam in ſtatu illo utpote imor-
talitatē ⁊ impaſſibilitatē que nō habuit aliq̄s
poſterioꝝ eius. ⁊ aliqua dona gratie gratis
date habent poſteri ſui que ipſe non habuit
ſicut eſt gratia ſanitatū ⁊ operatio uirtutuꝫ
⁊ gratia linguaꝝ ⁊ ꝯſimilia. Ratio autē huiꝰ
diuerſitatis uenit ex hoc ꝙ alia dona expe-
diebant illi tēpori ⁊ alia ꝯpetunt iſti. Si aūt
loquamur de donis grē gratū faciētis ſic illa
dona ꝯnexionē hn̄t q̄ꝫtū ad habitus ⁊ q̄ꝫtuꝫ
ad actus qui perfectōis ſunt ſic ꝯcedendū ē
ꝙ in equali multitudine fuerūt in primo ho
mine in qua reperiuntur in eius poſteritate.
Sed dico q̄ꝫtū ad habitus ⁊ q̄ꝫtū ad actus q̇
perfectionis ſunt ſicut rōes ad primā ptem
inducte oſtendūt. quantū vͦo ad actus q̇ hn̄t
imperfectionē ānexā non ꝯtingebat vͭtutes
ſm ſtatum illum in adam ponere. Et p hoc
patet rn̄ſio ad tria obiecta quoꝝ unum ē de
temperātia. alteꝝ de fortitudine. ⁊ tertiū de
patiētia. que omnia procedūt ſm actus ha-
bentes imperfectionē aliq̄ꝫ ānexā que q̇deꝫ
imperfectio nō ꝯpetit aliis vͭtutibus ſm oēꝫ
ſtatū ſed ſolū ſm ſtatū pn̄tis meriti. ¶ Ad
illō aūt quod obī de pſeuerātia. dō ꝙ pſe-
uerantia vno mō dicitur propoſitū pſeuerā
di in bono. et hoc mō ē uirtus uel diſpō ꝯn̄s
vͭtutes inſepabiliter. Alio mō pſeuerantia ē
ꝯtinuatio in bono uſq̄ꝫ in finē. et ſic nō dicit
habitū ſed potius dicit ſtatū. et hūc primus
homo nō habuit. Ex hoc tn̄ nō ſequitur ꝙ
aliqua vͭtute caruerit p eo tpe quo in gratia
pmanſit. ¶ Si quis autem querat cuiuſmodi
actus habuerint vͭtutes ī primo hoīe q̇ imp
fectionē hꝫ ānexā in actibus ſuis ſm ſtatuꝫ
nature lapſe. dō ꝙ actus illi in ſtatu inocen
tie plurimū ꝯformes erāt actibus quos ī pa
tria vͭtutes ſunt habiture. cuiuſmodi ſūt illi
detīminat magiſter. iij. li. di. xxxiij. ⁊ ibi ſuo
loco determinabitur dāte deo.

SEcundo q̄ritur utrū dona gratuita
fuerūt eque magne efficacie ad me
rendum ante lapſum ſicut ſunt poſt lapſū.
¶ Et ꝙ fuerint maioris efficacie tunc q̄ꝫ nunc
uidetur. Quanto pfectior eſt cognitio tāto
pfectior ē dilectio. ⁊ q̄ꝫto maior ē dilectio tā
to opus noſtrū ē deo acceptabiliꝰ. Prima ꝓ
poſitio pꝫ p illud ꝙ q̄ꝫtū cognoſcis tantū di
ligis. Si ergo in adā ſm ſtatū inocētie cla-
rior fuit cognitio. uidetur ꝙ charitas ad me
rēdū fuerit efficacior. ¶ Itē albiꝰ ē qd̄ ē nigro
impmixtiꝰ. ergo magis eſt meritoriū qd̄ mi
nus hꝫ in ſe de demerito. ſꝫ oīa noſtra meri
ta quodāmō permixta ſunt culpe ſm illud
yſa. xliiij. Omnes iuſticie noſtre ſicut pānꝰ
menſtruate. ſi ergo in adā ſm ſtatū inocētie
omnia merita fuiſſent impermixta culpe. ui
detur ꝙ ſm illū dona gratuita erant multo
maioris efficacie. ¶ Itē meritū eſt a gratia
ſimul ⁊ arbitrij libertate. q̄ꝫto ergo liberꝝ ar
bitriū magis gratie obedit tanto gratia effi
cacius in actū ſuū exit. ſed tunc natura ma-
gis erat obediens gratie q̄ꝫ nunc cū eſt cor-
rupta. ergo tunc dona gratuita erant ad me
rendū efficaciora. ¶ Item amor uiſibiliū et
ſollicitatio circa terrena impedit hominem
ne iungatur perfecte deo. ſi ergo in ſtatu pri
mo nulla uigebat in homine ꝯcupiſcentia. ui
detur ꝙ deo perfectius ⁊ diuturnius adhere
bat. et ita magis ad merendū diſpoſitꝰ erat.
¶ Sed ꝯtra. ij. Thi. ij. Nō coronabitur niſi
qui legitime certauerit. Sꝫ magis impugna
tur homo ſm ſtatum nature lapſe q̄ꝫ ſm ſta
tum nature inſtitute. ergo ſi has pugnas ui
cit glorioſius triumphat. et ſi glorioſius tri-
umphat maiorem meretur coronā. ergo ⁊c.
¶ Itē phūs dicit ꝙ ars ⁊ vͭtus ē circa diffici-
lia. ergo ſi hoc per ſe ueꝝ eſt. q̄ꝫto actus vͭtu
tis eſt difficilior tanto vͭtuoſior. ſi ergo ma-
ior eſt difficultas in perficiendis mandatis
nunc q̄ꝫ eſſet in ſtatu nature inſtitute. uidet
ꝙ maior eſt efficacia merendi. ¶ Item ſi hō
ſtetiſſet aut xp̄s non eſſet incarnatus. aut ſi
eſſet incarnatus nunq̄ꝫ fuiſſet paſſus. ſꝫ xp̄s
ſua paſſione non ſibi meruit ſed nobis. ⁊ tā
merita noſtra q̄ꝫ ſacramenta efficaciam ha-
bent a paſſione ⁊ eius fide. Si ergo iter oīa
q̄cūq̄ꝫ deo poſſunt placere hoc fuit deo acce
ptiſſimū ꝙ xp̄s ſe obtulit hoſtiā deo ⁊ prī. ⁊
īde ſumūt efficaciā merita nr̄a. ⁊ illā efficaciā

nō hal uiſſent merita in ſtatu nature īſtitute
ergo uidetur q̄ nō eēnt efficaciora. ¶ Item
natura nō deficit in neceſſarijs ut dicit phūs
Si hoc ē uez in natura creata. multo magis
uez ē in natura increata. et ſi diuina ꝓuiden
tia nō deficit bob⁹ de quibus minus cura ei.
multo minus nec deficit hoībus. ſed natura
hūana magis indiget adiuuari q̄ȝ indigeret
ante lapſuȝ. ergo uidetˀ q̄ nunc deus homini
det fortius ꝛ efficaci⁹ adiutoriū. ſi ergo effi-
cacia meritoꝝ attēditur ꝑ magnitudinē cha-
ritatis ꝛ gratie. uidetˀ q̄ nunc dona gratuita
in merēdo ſint maioris efficacie ¶ R̷. ꝺō q̄
efficacia meriti principalr̄ ex tribus uenit. ſ.
ex difficultate opis. ex prōptitudine uolūta-
tis. ꝛ ex magnitudine charitatis. Difficltas
operis multū facit ad meritū ꝛ adeo facit ut
homo qui ē multo minoris charitatis q̄ȝ an
gelus poſſit mereri ut ꝑueniat ad ſublimita
tē angelicaȝ ſm q̄ colligitur ex illo quod dr̄
Math. xi. de Joanne baptiſta. Qui minor
ē in regno celoꝝ maior ē eo. Nō ē dubitan-
dū quin ioannes ſit exaltatus ad ordines ex
cellentiū angeloꝝ. ꝛ tñ ſm ſtatū uie minoris
charitatis erat q̄ȝ aliquis eoꝝ. Promptitudo
uolūtatis plurimū facit ſi uoluntas prompta
ē ꝑ illud quod hȝ accepta ē ad meritū. quan-
tacūq; .n. ſit in hoīe gr̄a niſi ſit uolūtas gr̄e
ꝯſentanea nunq̄ȝ eliciet opera meritoria. et
q̄to magis uolūtas gr̄e ſubiacet ꝛ ꝯformatˀ
tanto magis hō ī opibus meritorijs exercetˀ
Magnitudo charitatis principalr̄ inter oīa ē
que facit ad meritū. q̄ȝ ſm illius q̄titatē attē
ditur remuneratio premij ſubālis. pōdus. n.
amoris ē quod dat ualorē opib⁹ meritorijs.
Si ergo fiat ꝯparatio efficacie merēdi ī do-
nis gratuitis ſm ſtatū poſt lapſuȝ ꝛ ſm ſta-
tū ante lapſū. rn̄deri poteſt q̄ q̄tum ad pri
mam cōditionē. ſ. quantū ad difficultatē effi
caciores ſunt uirtutes nunc q̄ȝ tunc fuerint.
nunc enim magis impugnatur ꝛ impugnan
do probatur ꝛ exercitatur ꝟtus q̄ȝ tūc ſicut pȝ
in ſanctis martyribus. Et ſic procedūt rōes
oñdentes dona gratuita ad merendū eē nunc
efficaciora. Quantū autē ad ſecūdā ꝯditōȝ
.ſ. q̄tū ad prōptitudinē uoluntatis efficacio-
res fuiſſent ꝟtutes in merendo tunc q̄ȝ nunc
pro eo q̄ uoluntas tunc quaſi cōtinue fuiſſȝ
in bonis opibus deo placentibus ſine retar-

datione. nunc aūt ſiue ex laſſitudine ſiue ex
ſubreptione frequenter ceſſat a bonis opib⁹
ꝛ intendit aliqn̄ rebus nociuis. aliqn̄ inutili-
bus. tū ꝓpter difficultatē ad bonū. tū ꝓpter
pronitatē ad malū. Et q̄tum ad hanc ꝯditi-
onē procedūt rōnes probantes q̄ dona gra-
tuita in ſtatu nature inſtitute fuiſſent ad me-
rendū efficaciora. Et per hoc pȝ reſpōſio ad
utrāq; partē. procedūt eniȝ ꝑ diuerſas uias.
ſm quas ſe habent dona gratuita in meren
do ut excedētia ꝛ exceſſa. ꝛ reperitur in eis
ſm diuerſas cōditiones maior ꝛ minor effi-
cacia. et ſic nulla eſt inter rōes illas repugnā
tia. utreq; .n. uez ꝯcludūt ſm diuerſam uiā
¶ Si aūt queratur ulteri⁹ de maioritate ef-
ficacie q̄tū ad tertiā ꝯditionē. tūc rn̄dendū ē
q̄ aut fit ꝯparatio particularis pſone ad par
ticularē pſonā. aut ſtatus ad ſtatū. Si primo
mō ꝺō ē q̄ ſe haberēt ſicut excedētia ꝛ ex-
ceſſa. ſatis. n. ꝓbabiliter credi pōt q̄ aliqui
ſunt qui hñt maiorē gr̄aȝ aliquib⁹ q̄ fuiſſēt
in ſtatu inocētie ſi adam ſtetiſſet. ſed alij ꝟo
minorē aliquib⁹ ſicut dici ꝯſueuit cū ꝯpatur
ſtatus legis ſcripte ad ſtatū legis euangelice
Si aūt cōparetur generalr̄ ſtatus ad ſtatum
tunc non uidetur uſquequaq; certum in quo
ſtatu dn̄s homini magis munus charitatis
ꝛ gratie tribuiſſet pro eo q̄ ſm diuerſas cō
ditiones reperitur maior ꝛ minor idoneitas
in homine ſuſcipiente. et q̄ꝺ plus eſt magni
tudo gratie diſtribute plus attenditur ſm di
ſtinctionē diſtribuentis que cognitionē nr̄aȝ
latet. Hec autem pars probabilior uidetur
et magis auctoritatibus ꝯſonat ut dicamus
q̄ deus maiora munera gratie elargitus eſt
homini lapſo q̄ȝtum dediſſet homini ſi ī ſta
tu inocentie permanſiſſȝ. tuȝ quia homo ma
iori adiutorio gratie indiget. tum etiaȝ quia
decet deum de malo magis bonuȝ elicere q̄ȝ
ſit illud bonum quod adimendo malū nocet
tum etiam quia mediator ꝛ interceſſor pro
nobis interpellat quē decet exaudiri in omni
bus pro ſua reuerentia. unde cum appareat
uultui dei ſemper ad interpellanduȝ pro no
bis in cruce oblatus fuerit ꝛ quotidie offera-
tur. valde probabile uidetur q̄ maius mun⁹
gratie tribuatur nobis q̄ȝ ſi ipſe non fuiſſet
incarnat⁹ uel pro nobis oblat⁹. ꝛ hoc expſſe
uidetˀ inui Jo. vij. cū dr̄ q̄ ſpiritus nōdū erat

datus. quia Jeſus nondum erat glorificatus
Unde cū aſcendit in altum tunc dedit dona
hominibus. Ex hac ergo triplici rōne quaꝝ
vna ē in ꝯmendatione miſericordie. ſecūda in
ꝯmendatōe ſapientie. et tertia in ꝯmēdatiōe
diuine iuſticie. ſatis rōabilr̄ colligitur ꝙ nūc
magis ſicut efficacia dona gratuita ad merē
dum. quoniā in ſtatu innocētie nō ſolū rōne
difficultatis uerū etiā rōne gratie ⁊ charita-
tis. q̄uis nō abſurde dici poſſit ꝙ maior effi
cacia in merendo erat tunc q̄ꝫ nunc rōe prō-
ptitudinis uolūtatis. et hac uia ꝓcedūt rōnes
que ad primā partē inducuntur ſicut patet
intuenti. aliter enim non cogunt. ¶ Nā illō
quod primo obr̄ ꝙ maior erat tunc dilectio
quia maior cognitio. Dō ꝙ ueꝝ eſt de dilcōe
ſm ꝙ ſe tenet ex parte potētie ꝯcupiſcibilis
ſed non eſt ueꝝ de dilectione ſm ꝙ ſe tenet
ex parte gratie animā eleuantis. Etſi obijci
at ꝙ utraqꝫ ꝯmenſuratur cognitioni. Dō ꝙ
illud non eſt ueꝝ de omni cognitione ſed de
cognitione experimētali. hec aūt nō magis
uiguit in primo parente q̄ꝫ uiguerit in ſāctis
qui fuerunt ⁊ ſunt in ſtatu nature lapſe. ¶
Ad illud uero quod obr̄ ꝙ meritum magis
erat in experimentū demerito in ſtatu inno
centie. Dō ꝙ hoc uenit ex hoc ꝙ uolūtas nō
eſt ita ꝓmpta propter grauitatē carnis ꝯiū-
cte ⁊ prompte ꝯcupiſcentie ꝯtracte. et ratio
illa procedit ex parte promptitudinis uolū
tatis. ſimiliter ⁊ due rōnes ſequentes.

In parte uero iſta ſunt queſtiones
circa lit. Et primo queritur de hoc
quod dicit. Dicimus adam nō tūc
habuiſſe uirtutes qn̄ peccauit. Uidetur enim
dicere falſū ꝙ ſi nō habuit eas quando pec-
cauit. ergo an̄ amiſit eas q̄ꝫ peccaret. ſꝫ v̄tu
tes nō pn̄t amitti ſine peccato. ergo an̄ pec-
cauit. ¶ Iux̄ hoc queritur utrū hō qn̄ pecca-
uit erat ſapiēs uel ſtultus. Si ſapiēs. ergo nō
peccabat. Si ſtult⁹. ergo nō uidetur ſtultitia
eſſe pena peccati. ¶ ℞. Dō ꝙ tēpus ꝯmiſſi-
onis peccati ade pōt duplr̄ determinari. aut
ſm ichoationē. aut ſm ꝯſūmatiōeꝫ. Utroqꝫ
iſtoꝝ modoꝝ ſermo magr̄i hꝫ v̄itatē ſ intel
lectū drie. Si. n. intelligat de initio ut ſit ſen
ſus nō habuit v̄tutes qn̄ peccauit. i. qn̄ pec-
care ichoauit. Dō ē ꝙ ſmo ille intelligit ꝙ n̄
habuit v̄tutes q̄ꝫtū ad uſū. lꝫ hr̄et v̄tutes q̄n

tū ad habitū. ut in peccati ſui inchoatōe quo
dāmō v̄tutes habuit ſ habitū ſꝫ caruit ſ uſū
Si aūt intelligatur de tp̄e ꝯſūmatōis pecca
ti. ſic ꝯſūmatio peccati fuerit in inſtāti. uel ſi
mul ſint pcc̄m ꝯſūmari ⁊ eē. ſic etiā p̄dictus
ſmo v̄itatē hꝫ nō ſolū propter hoc ꝙ adam
tūc nō habuerit v̄tutes q̄ꝫtū ad uſū ueꝝ etiā
q̄ꝫtū ad habitū. ſi. n. tūc habuerit v̄tutis habi
tū. ſicut. n. i peccato ſimul ē amitti ⁊ amiſſū
eē. et ſi amiſſū ē non habetur. planū ē ergo
ꝙ qn̄ peccauit v̄tutes non habuit. nec tn̄ ex
hoc ſequitur ꝙ nō amiſit. amittere. n. i his
que ſubito amittūtur n̄ ponit habere i actu
ſed habuiſſe de p̄terito. ⁊ nō habere de pn̄ti
Hoc aūt manifeſtatur melius in quarto i tra
ctatu d̄ iuſtificatōe impij. Et p hoc patēt illa
duo que obiecta ſunt. ¶ Itē queritur de hoc
qd̄ dicit. Nūc ergo ne forte mittat manū ſuā
⁊ ſumat de ligno uite ⁊c. Si. n. hoc ueꝝ eēt.
iam ſequeretur ꝙ adā ex primo peccato nō
incidiſſet in neceſſitatē moriendi. quod eſt ꝯ
textū. In quacūqꝫ die comederis morte mo
rieris. ¶ Itē lignū uite ſignū erat illius ligni
uite quod xp̄s ē quod eſt in medio paradiſi
eccleſie. ſꝫ iſtud lignū potius obeſt q̄ꝫ proſit
his q̄ indigne ſumūt. ergo uidetur ꝙ ſi adā
comediſſet de illo ligno potius nocuiſſet q̄ꝫ
profuiſſet. ergo nō uiueret in eternū. ¶ ℞.
Dō ꝙ v̄buꝫ illud ē uerbū domini loquētis ad
angelos. Unde lr̄a illa ſupplenda ē ſic. nūc er
go. ſupple uidete. ne mittat manū ſuam ⁊c.
hoc aūt dixit dn̄s non ꝙ adā in eternū uiue-
ret ſi poſt peccatū de illo ligno comederet.
ſed quia longiori uixiſſꝫ tp̄e. Un̄ uerbū illud
pōt itelligi fuiſſe v̄bū miſericordie. qꝛ dn̄s no
lebat ipꝫ diu uiuere i calamitate pn̄tis uite i
quā retruſus erat merito ſue culpe. Uel pōt
eſſe uerbū rigoris iuſticie ut quia adā guſtā
do cibū ligni ueriti ſe indignū reddiderat ad
ꝑcipiēdū effectū ligni uite. Ideo dn̄s in v̄bo
premiſſo in quo fert ſn̄iam ꝯtra eū indicat
ſe adā duplici bono priuare. ſ. ligni eſu ⁊ li-
gni effectu. nō quia poſt peccatum poſſet ad
illum effectum peruenire. ſed qꝛ merito pec
cati meruit amittere utrunqꝫ. Et ſic patent
illa que obiecta ſunt. ¶ Uerūtamē illud qd̄
obr̄ de ſacramento altaris non eſt ſimile.
quia illius ſacramēti efficacia ſpūalis ⁊ ei de
betur reuerentia. glīaris rōne ſue dignitatis

⁊ excellentie. nullũ aũt horũ reperitur in eo
qui mãducat ⁊ bibit indigne. nõ ſic aũt erat
de illo ligno uite. ¶ Itẽ queritur de hoc qđ
dicit. ꝙ miſit euꝫ deus de paradiſo uolupta
tis in locũ ſibi ꝯgruũ. Uidetur. n. ꝙ hoc non
debuerit deus facere. Cũ enim deus ſit ma-
ioris miſericordie q̃ꝫ ſit homo. ⁊ nos uidea-
mus peccatores ſuſtineri intra eccleſiã que ẽ
paradiſus quedã. nõ uidetur ꝙ deus debuit
eũ eijcere ſꝫ potius longanimiter ad penitẽ
tiã expectare. ¶ Itẽ quero quare dixit mũ
dũ iſtum fuiſſe ſibi locũ ꝯgruum. ⁊ vel enim
erat deterioratus uel nõ. Si nõ erat deterio
ratus non uidetur ꝙ eſſet habitatio ſibi con
grua poſt culpã. Si deterioratus erat. uidẽtur
ꝙ magis debuiſſet deteriorari locus ille in
quo peccauerat q̃ꝫ ille in quo nõ peccauerat
¶ Iuxta hoc queritur de quo ſeruit ille locꝰ
homini. ⁊ quia modo non ſeruit. nec poſt diẽ
iudicij ſuiet. ergo uidetur ꝙ fruſtra factꝰ ſit
locus ille. ¶ R. dõ ꝙ deus hominẽ de para
diſo eiecit equo iudicio. ita ꝙ ſimul fuit ibi
miſericordia ⁊ ueritas. veritas nãqꝫ fuit ibi. qꝛ
ſicut angelus de paradiſo eiectus eſt. quia
ibi peccauerat. ⁊ ſe indignum illo reddiderat
ſic ⁊ homo de amenitate paradiſi terreſtris
eijci debuit. Miſericordia etiã ibi fuit. ut hõ
in loco maioris calamitatis exiſtens ⁊ ſciens
extrã paradiſum terreſtrẽ eſſe quaſi exuleꝫ
in hoc mundo ſeipm̃ reputaret. ⁊ pñteꝫ uitã
ꝯtemnẽdo ad bona inuiſibilia aſſurgeret et
illa deſideraret. ⁊ ſic ad illa perueniret. Si. n.
temporalia amaret impediretur ne ſpũalia
apprehenderet. et ſi nũc amat corruptus cõ
cupiſcentia quãdo eſt in hac ualle miſericor
die. quãto magis tũc amaret ſi eſſet in illius
paradiſi amenitate poſtq̃ꝫ morbo ꝯcupiſcen
tie corruptus eſſet. tanta enim extunc adhe
rentia quieti ſpũali inhereret ut nũq̃ꝫ eternã
requireret. et ideo cũ eo actũ eſt miſericor-
diter ⁊ iuſte. Et per hoc patẽt dubitationes
premiſſe. Patet eniꝫ ꝙ non eſt ſimile de pa
radiſo eccleſie. patet etiam ꝙ locus iſte ma
gis eſt ꝯgruus ſtatui miſerie. etiam ſi uterqꝫ
deterioratus eſſet. Poſtremo patet ꝙ locus
iſte fruſtra non eſt. multũ enim facit ad nr̃aꝫ
eruditionẽ. et occaſionẽ nobis. prebet requi-
rende ſalutis in qua ꝯſiſtit ſũma ⁊ perfectio
totius humane vtilitatis. ¶ Item queritur
de hoc quod dicit. ꝙ lignũ illud non ꝯferret
imortalitatẽ niſi ſepe de illo ſumeretur. hoc
enim uidetur eſſe falſum. quia imortalitas
perfecta ponit hominẽ extra ſtatum animali
tatis. ſꝫ frequẽs comeſtio ponit hoieꝫ ĩ ſtatu
aĩalitatis. ergo per frequentẽ uſũ ligni non
pduceretur ad perfectã imortalitatẽ ¶ Iteꝫ
frequentatio alicuius rei non uariat effectuꝫ
ſm̃ ſpẽm ſed ſolum ꝯfirmat uel intendit. er
go ſi unica comeſtio nõ poterat facere imoꝛ
talitatẽ. videtur pari rõe ꝙ nec frequẽtatio
¶ R. dõ ꝙ magiſter hic dubioſe loquitur
nec ſine cauſa. vtraqꝫ enim pars poteſt ſu-
ſtineri ſatis probabilr̃. et ꝙ lignũ uite unica
comeſtione ꝯferret imortalitatẽ. Nec huic
obuiat ꝙ dominus p̃cepe rit ade ꝙ de omni
ligno paradiſi comederet. preceptũ eni affir
matiuũ nõ obligat ad ſemper ſed pro loco ⁊
tempoꝛe. Poteſt etiam intelligi ꝙ nõ ꝯfert
illũ effectuꝫ vnica comeſtione ſed pluribus.
et hoc quia lignũ illud nõ ꝯferebat imortali-
tatẽ ſicut cauſa principalis ⁊ effectiua ſed ſi
cut diſpoſitiua. ⁊ quẽadmodũ uidemꝰ in me
dicina ꝙ frequentata diſponit ad ſanitatem
ad quem nõ ſufficiẽter diſponeret ſimul ſũ-
pta. ſic ⁊ in ꝓpoſito intelligenduꝫ. Et p hoc
patent que obiecta ſunt. procedũt eniꝫ ac ſi
lignũ uite eſſe principale effectiuũ imortali-
tatis. De effectu autem iſtius ligni planius ha
bitum eſt ſupra. hec autẽ dicta ſufficiant.

¶ Diſtinctio. xxx.

IN ſuperioribus inſinuatũ ẽ ⁊c.
Pars iſta in qua magr̃ determi
nat de hoĩs lapſu diuiſa fuit in
tres ptes ꝑ triplicẽ dr̃iam cor-
ruptõis peccati. In quaꝝ una pſona corrũpit
naturã. In altera ṽo natura pſonã. In tertia
ṽo pſona coꝛrũpit ſeipam. Et prima quidẽ
ꝯſiſtit in pccõ primi parẽtis. Secũda in pccõ
originali. et tertia in pccõ actuali. Prima er-
go pte terminata aggredit̃ hic magr̃ ptẽ ſe
cũdã. Diuidit̃ autẽ ps iſta in ptes q̃ttuor. In
quaꝝ prima determinat q̃d ſit originale pec
catũ. In ſecunda ṽo qualr̃ traducat̃. infra di.
xxxj. Nũc ſupeſt inueſtigare ⁊c. In tertia ṽo
qualr̃ deleat̃. infra. di. xxxij. Q̃m ſupra di-
ctum eſt peccatum originale eſſe vitium ⁊c.
In quarta uero utrũ peccatũ originale multi
plicetur ⁊ intendatur per peccata proximoꝝ